

**Dave Sinardet
Knut De Swert
Régis Dandoy**

**Franstalig, Vlaams, commercieel, openbaar:
zoek de verschillen.**

**Een longitudinale vergelijking
van de thema's in de Belgische televisiejournals**

PSW Paper 2004/1

Politieke wetenschappen

Dave Sinardet is verbonden aan het departement Communicatiewetenschappen en de faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen van de Universiteit Antwerpen. Hij werkte o.m. rond de communautaire verhoudingen in België en de rol van de media daarin of nog rond de berichtgeving over de EU en andere internationale instellingen. Op dit moment doet hij onderzoek naar nationale identiteit in de Belgische media, in het kader waarvan hij een doctoraal proefschrift voorbereidt over de wederzijdse beeldvorming van Vlamingen en Franstaligen. Hij is bereikbaar via dave.sinardet@ua.ac.be.

Knut De Swert is wetenschappelijk medewerker van het Elektronisch Nieuwsarchief Vlaanderen (ENA - www.nieuwsarchief.be) en maakt deel uit van de onderzoeksgroep Media, Middenveld en Politiek (M2P) aan de Universiteit Antwerpen. Hij doet vooral onderzoek naar TV-nieuws, tabloïdisering en extreem-rechts in de media. Zijn e-mailadres is knut.deswert@ua.ac.be

Régis Dandoy is onderzoeksassistent, verbonden aan het 'Centre de Politique Comparée' van de Université Catholique de Louvain (UCL). Hij werkt op dit ogenblik rond politieke agenda-setting in België en regionale instellingen in Europa. Hij is te bereiken via dandoy@spri.ucl.ac.be

1 Inleiding

De RTBF-televisie en radio werkt al geruime tijd aan een grondige vernieuwingsoperatie. Op La Une (het eerste generalistische televisiekanaal van de RTBF) uitte zich dat recentelijk in een nieuwe aankleding maar ook in de lancering van een aantal nieuwe programma's. Eén daarvan is het actualiteitenmagazine 'Actuel' dat in prime-time op woensdagavond op La Une wordt uitgezonden. De doelstelling was hiermee minstens 25% van de kijkers te bereiken, maar het resultaat blijft voorlopig steken tussen 15 en 17%.

Geconfronteerd met deze slechte cijfers door 'La Libre Belgique' (14/4/2004), antwoordt de directeur-generaal van de RTBF Jean-Paul Philippot het volgende : « Nous ne bougerons pas d'un poil car ce n'est pas notre job de passer sous silence ce qui se passe en Irak ou Rwanda. » Op de volgende vraag – of men zich dan maar met 100 000 kijkers moet tevreden stellen – is het antwoord indien mogelijk nog duidelijker : « Bien entendu ! Si 'Actuel' faisait autre chose, on critiquerait l'émission, à très bonnes raisons. A nous de trouver lentement les voies permettant d'intéresser les gens à autre chose qu'à Marc Dutroux. ». Even verder in het interview komt ook het RTBF-journaal ter sprake, dat steeds verder achteroploopt op dat van RTL-TVI. Philippot nodigt de journalist uit om de editoriale lijn van RTL met die van RTBF sinds begin maart te vergelijken, in het bijzonder wat de aandacht voor het proces-Dutroux betreft. Ook het antwoord op de vraag of men dan bereid is de prijs daarvoor te betalen op het terrein van de kijkcijfers, terwijl men had aangekondigd het marktleiderschap op het vlak van informatie te herwinnen, ligt weer in dezelfde lijn : « Bien sûr. Nous ne voulons pas être leaders à n'importe quel prix. Notre premier objectif est de renouer avec une ligne éditoriale rigoureuse » (Lovens, 2004).

Uiteraard zijn deze verklaringen voor een deel de pogingen van een directeur-generaal om met vervelende vragen om te gaan over de lage kijkcijfers van één van zijn nieuwe paradepaardjes. Toch is de gekozen argumentatie tekenend, vooral als men ze vergelijkt met bijvoorbeeld volgende uitspraak van Siegfried Bracke, al jarenlang één van de boegbeelden van de VRT-nieuwsdienst, in Humo : « Ik vertik het nog programma's te maken waarmee je in het beste geval dertig procent van de kijkers bereikt. Op TV1 blijven we resoluut een lichtere toon aanslaan ... ». Met meer traditionele politieke debatprogramma's als 'Polspoel en Desmet' (uitgezonden op VTM) moeten journalisten volgens Bracke uitkijken « want *de mensen* ... haken af. De VRT heeft jarenlang alleen maar gortdroge programma's met moeizaam pratende politieke koppen gemaakt. We experimenteren nu al een paar jaar met een meer populaire aanpak ... ». (Humo, 20/1/2004)

Toegegeven, deze twee uitspraken stellen de zaken zeer scherp en zijn niet zonder meer representatief voor de gehele programmering (of zelfs enkel de nieuwsprogrammering) van de twee zenders. Toch valt erin een wereld van verschil te ontdekken tussen een meer traditionele Reithiaanse opvatting van de openbare omroep – gericht op het evenwicht tussen informatie, educatie en ontspanning – en een meer hedendaagse marktgerichte invulling, blijkbaar beiden terug te vinden in hetzelfde land.

Dat deze aanzienlijke verschillen in visie binnen België kunnen voorkomen valt grotendeels te wijten aan de specifieke kenmerken van het Belgische televisielandschap, dat volledig opgesplitst is op taalbasis. In tegenstelling tot andere (ook meertalige) federale landen zijn de Vlaamse en Franstalige openbare omroep volledig autonoom en kennen ze geen overkoepelend federaal instituut. Deze volledige onafhankelijkheid valt ook door te trekken naar de commerciële zenders die verantwoording moeten afleggen aan geheel andere aandeelhouders. Tegenover de Vlaamse Media Maatschappij (moedermaatschappij van VTM) staat de internationale mediagroep CLT (die onder meer RTL-TVI onder zijn vleugels heeft). Samen met de eveneens verdoorgedreven scheiding tussen de twee gemeenschappen op politiek vlak (grotendeels gescheiden kies- en partijsysteem) kan men ervan uitgaan dat dit eveneens gevolgen heeft voor het nieuwsaanbod van de verschillende zenders.

Deze intranationale verschillen kaderen uiteraard binnen de ruimere tendensen die het West-Europese medialandschap de voorbije twee decennia gekenmerkt hebben, zoals een toenemende deregulering en liberalisering. Deze bracht vele openbare omroepen ertoe om – onder invloed van politieke beslissingen – hun uitgangspunten aan te passen aan de concurrentiële omgeving waarin ze moeten opereren. Alleen kan men dus – onder meer op basis van bovenvermelde citaten – verwachten dat we deze tendens meer terug zullen vinden bij de Vlaamse openbare omroep dan bij de Franstalige.

Deze evoluties die zich vooral tijdens de jaren negentig sterk deden voelen, gekoppeld aan het aangehaalde verschil tussen de openbare omroepen (en dus ook het verschil mét de commerciële zenders) en de verregaande autonomie van de media per taalgemeenschap maken een comparatieve en longitudinale vergelijking van de nieuwsuitzendingen op deze verschillende kanalen bijzonder relevant. Het televisiejournaal is immers niet enkel het vlaggenschip van de grote zenders, het is eveneens de plaats bij uitstek waar het verschil in visie op de taken van de openbare omroep kan tot uiting komen. Dit kan leiden tot een verschillende invulling van deze uitzendingen, niet in het minst wat de keuze van de behandelde thema's betreft. Zo zouden we kunnen verwachten dat de RTBF meer aandacht besteedt aan 'harde' en 'buitenlandse' thema's in vergelijking met de VRT waar meer binnenlandse en 'zachte' thema's zouden

voorkomen. Daardoor zou men ook kunnen verwachten dat het verschil tussen VRT en VTM kleiner is dan dat tussen RTBF en RTL-TVI, voor zover ook tussen deze twee privé-zenders natuurlijk geen verschillen tot uiting komen als gevolg van hun inbedding in een andere taalgemeenschap en hun verschillende eigendomsstructuur.

Los van de specifieke invulling die er vanuit de omroep aan het televisienieuws gegeven wordt, zijn er mogelijks ook verschillen die voortkomen uit het feit dat Vlaamse en Franstalige zenders een andere markt bedienen. Hier speelt de interessante wisselwerking tussen autonome zenders van een in verregaande mate autonome gemeenschap, evenwel nog steeds ingebed in een federaal land met federale politieke instellingen. Zo zou men kunnen verwachten dat de aandacht voor ‘federale’ thema’s grotendeels zou moeten gelijklopen over de taalgrens heen vermits deze het gevolg is van gebeurtenissen die voor het hele land relevant zijn. Bij ‘regionale’ thema’s daarentegen kan men verwachten dat de aandacht veel sterker uiteenloopt gezien de verschillende politieke dynamieken op dit vlak. Nu is dit natuurlijk niet altijd even eenduidig, vermits de bevoegdheidspakketten van de federale staat enerzijds en van gemeenschappen en gewesten vrij heterogeen zijn te noemen. Toch kunnen enkele thema’s in grote mate als ‘federaal’ (justitie, sociale zekerheid, economie) of ‘regionaal’ (onderwijs, cultuur, milieu) beschouwd worden.

Los van deze meer institutioneel te verwachten verschillen kunnen er echter ook zuiver culturele verschillen optreden, naar gelang de aandacht/interesse die er voor bepaalde thema’s in de verschillende gemeenschappen leeft, ook als dit in wezen federale thema’s betreft. Zo wordt er dikwijls gezegd dat de problematiek rond ‘mobiliteit’ veel sterker leeft in Vlaanderen dan in Wallonië vanwege de infrastructuur en de dichtheid van het wegennet.

De vier grote generalistische zenders in België maken dus elk ‘nationaal’ nieuws, maar vanuit een ander perspectief: Vlaams of Franstalig en publiek of commercieel. Bovendien kan – zoals werd aangehaald – ook de invulling van deze begrippen per zender en gemeenschap verschillen.

In deze paper zullen de verschillen in het nieuwsaanbod onderzocht worden op basis van een analyse van de thema’s die aan bod zijn gekomen in de journaals van VRT, RTBF, VTM en RTL-TVI tijdens de periode 1993-2000. Dit is een cruciale periode gezien ze in grote mate getekend is door fundamentele herstructureringen binnen de openbare omroepen en aanpassingen van hun ‘mission statements’. Zo bestrijkt ze onder meer de belangrijke omwenteling die de Vlaamse openbare omroep op dit vlak gekend heeft tijdens de jaren negentig. De grootte van het bestand maakt dan ook een longitudinale analyse mogelijk van de evolutie van de hoeveelheid aandacht voor bepaalde thema’s op de

verschillende zenders en dus van eventuele verschuivingen in de onderzochte periode. Zo kunnen ze ook in verband worden gebracht met evoluties op maatschappelijk en politiek(-communautair) vlak en binnen het medialandschap.

2 Het televisielandschap en de federalisering van België

Het is duidelijk dat de geschiedenis van de openbare omroep in België en de huidige structuren ervan grotendeels het federaliseringsproces van het land weerspiegelen. Sterker nog: men kan zelfs stellen dat de evoluties in het omroeplandschap de politieke voorafgingen, dat ze een soort culturele voorloper waren van de federalisering van het land. Via de omroepwet van 1960, die de unitaire INR/NIR opsplijste in twee autonome omroepmaatschappijen BRT en RTB (weliswaar gekoppeld aan nog een derde instituut voor gemeenschappelijke diensten), werd er immers voor de allereerste keer gewag gemaakt van het bestaan van twee grote cultuurgemeenschappen in België. Dit zou pas in de grondwet worden ingeschreven in 1970 (Biltreyst, 1997).

Zo was de oprichting van de Vlaamse televisie de eerste autonome beleidsdaad van de Nederlandstalige gemeenschap in België, zonder dat ze al officieel bestond. Een beslissing die zonder twijfel een verregaande invloed heeft gehad, niet uitsluitend op cultureel maar zeker ook op politiek vlak. Volgens sommigen heeft het bestaan van die autonome Vlaamse omroep de culturele emancipatie van de Vlamingen niet enkel ondersteund maar eveneens versneld (zie o.m. Flerackers en Coppieters in N, 1979).

De wet van 1960 bracht volledige, formele en effectieve culturele autonomie op omroepvlak. Met de ontmanteling van het Instituut voor de Gemeenschappelijke Diensten in 1977 werd ook nog eens de laatste band tussen de twee zenders doorgeknipt. Eveneens in dat jaar werd RTB omgedoopt tot RTBF, duidelijk verwijzend naar de Franse Gemeenschap. De BRT zou later BRTN worden en vanaf 1997 VRT.

Dat de omroepen volledig autonoom zijn is vrij uitzonderlijk in internationaal perspectief. In de meeste andere federale landen (inclusief de meertalige) bestaat er minstens nog een overkoepelende structuur waar de zenders van de verschillende regio's of gemeenschappen onder vallen. Dat is bijvoorbeeld het geval in Zwitserland, Canada en zelfs in Cyprus, wat nu toch niet direct als het meest samenhangende land ter wereld kan beschouwd worden (Shaugnessy & Fuente Cobo, 1990: 42).

Verder opvallend, maar daar uiteraard ook aan gelinkt is het feit dat in de beheersovereenkomsten van de twee zenders enkel verwijzingen staan vermeld

naar het uitdragen van de culturele identiteit van de desbetreffende taalgemeenschap. Dat is vrij uitzonderlijk. In andere federale landen, ook de meertalige, staat duidelijk bij de opdrachten van de openbare zenders vermeld dat zij ook de nationale cohesie van het land mee moeten bewerkstelligen. Zo hebben de verschillende Zwitsere openbare omroepen onder meer de taak om de belangen van het land te dienen, de nationale eenheid en verstandhouding te versterken en bij te dragen tot het wederzijds begrip tussen de verschillende taalgemeenschappen. Gelijkaardige bepalingen zijn voor de meeste federale landen terug te vinden (Shaugnessy & Fuente Cobo, 1990: 40). Bij de wettelijke verplichtingen van VRT en RTBF is er daarentegen geen enkele verwijzing naar België terug te vinden, enkel naar respectievelijk de Vlaamse en Franse Gemeenschap (Vlaamse Gemeenschap, 2001; Communauté française 2001).

Tekenend is verder ook het feit dat niet alle nationale zenders over het volledige nationale territorium van België te ontvangen zijn.

Deze zeer verre gaande autonomie van Vlaamse en Franstalige zenders maakt ook het ontstaan van beduidende verschillen tussen de zenders mogelijk en zelfs waarschijnlijk. Tegelijkertijd zijn ze natuurlijk wel ingebed binnen een ruimer Europees en internationaal geheel en beïnvloed door dezelfde evoluties als liberalisering, globalisering en technologische ontwikkelingen die het kenmerken. In wat volgt wordt er dan ook dieper ingegaan op deze ruimere context en op de specifieke gevolgen ervan voor het Vlaams en Franstalig medialandschap.

3 Liberalisering van het Belgische medialandschap tijdens de voorbije twee decennia

Voor het televisielandschap in de meeste West-Europese landen betekenden de jaren tachtig een grondige omwenteling. De nationale publieke omroepen die verschillende decennia hadden kunnen genieten van een monopolie in hun land (of gemeenschap) werden – als gevolg van technologische, economische maar vooral politieke ontwikkelingen veruitwendigd in een liberalisering golf – stilaan onderdeel van een omroepmarkt (Blumler, 1991). Voor de publieke zenders leidde dit in bijna alle landen tot (zwaar) publieksverlies. De meesten onder hen werden dan ook grondig hervormd, meestal in de richting van een terugtrekking van de politiek en een intrede van een zekere bedrijfslogica. In verschillende landen zorgde dit de voorbije jaren voor een zeker herstel van de publieke omroepen. Dit bracht de private zenders er dan weer toe aan de publieke omroepen vormen van ‘oneerlijke concurrentie’ te verwijten wegens het aanbieden van programma’s waarmee deze laatsten zich ook op de private omroepmarkt begeven (Saeys & Coppens, 2003).

Ook in Vlaanderen leidde de liberalisering golf van de jaren tachtig tot het doorbreken van het openbaar omroepmonopolie, in de Vlaamse context meer specifiek voortgestuwd door de onvrede bij de toenmalige centrum-rechtse coalitie over de feitelijke onafhankelijkheid en kritische opstelling van de BRT-nieuwsredactie (*Servaes, 1998: 133*). Met als oorspronkelijke aandeelhouders de bijna voltallige Vlaamse perswereld, ging in 1989 VTM van start. Vanaf dan gaat het ook met de sterk gepolitiseerde (Goossens, 1998: 130) en centralistisch en hiërarchisch georganiseerde (Ceuleers, 1999: 56) BRT bergaf op het vlak van kijkersaantallen.

Al vanaf 1991 probeerde men hieraan van overheidswege te remediëren met een moderner statuut, veruitwendigd door een nieuwe naam. De grootste veranderingen kwamen er echter vanaf 1995. Toenmalig Minister van Economie en Media Eric Van Rompuy liet de openbare omroep volledig doorlichten door het onderzoeksbureau McKinsey, wat leidde tot het mini-decreet. Dit bepaalde dat de bevoegdheid van de politiek benoemde Raad van Bestuur wordt beperkt. Ook het ambt van administrateur-generaal wordt opgeheven en de bestuurlijke hiërarchie maakt plaats voor een bedrijfsleiding met als sleutelfiguur de gedelegeerd bestuurder, Bert De Graeve. Deze wordt door de Vlaamse regering op contractuele basis aangesteld en bijgestaan door een directiecomité dat op zijn voorstel door de Raad van Bestuur in dienst wordt genomen.

In 1997 volgde dan het maxi-decreet dat de openbare omroep omzet in een NV van publiek recht, die de naam VRT meekrijgt en waarvan de Vlaamse Gemeenschap de enige aandeelhouder is. Voortaan wordt al het personeel met een arbeidsovereenkomst in dienst genomen en is het dus niet meer statutair benoemd. Er komen ook afvloeiingsmaatregelen. De Vlaamse regering sluit met de VRT een beheersovereenkomst voor vijf jaar af, die in 2001 werd hernieuwd. Zij voorziet onder andere in de indeling in twee netten: een verbredend en een verdiepend, wat leidde tot de herprofilering in TV1 en Canvas (Van der Borgh, 1997).

Belangrijk is dat er voor de eerste keer criteria worden opgelegd wat de kijkcijfers betreft, in het kader van de zogenaamde ‘performantiemaatstaven’: beide netten moeten samen op weekbasis 70% van de bevolking bereiken gedurende ten minste 15 opeenvolgende minuten. Maar ook op het vlak van informatie worden specifieke criteria opgelegd: de journaals moeten samen met andere informatieprogramma’s een dagbereik van 1,5 miljoen kijkers hebben (Vlaamse Gemeenschap, 2001). Sindsdien is het marktaandeel een stijgende lijn gaan vertonen. De laatste jaren is de VRT de onbetwiste marktleider. Tegen het einde van de jaren negentig was men erin geslaagd de beeldvorming over de openbare omroep bij te sturen, van verliezende ‘underdog’ tot ‘trendsetter’

(Goyvaerts, 1999: 22). Bij VTM leidt dit dan weer tot steeds zwaarder tegenvallende bedrijfsresultaten en verwijten aan de VRT van oneerlijke concurrentie, zoals we die ook elders in Europa terugvinden.

Aan Franstalige kant gaat dit verhaal op een aantal wezenlijke punten niet op. Wel gelijklopend is dat ook de RTB begin jaren tachtig een verregaande bureaucratisering en politisering kende. Door de hoge kabelpenetratie in België kregen de openbare omroepen al in de jaren zeventig – lang voor de openbare omroepen van andere Europese landen – af te rekenen met concurrentie. Dit gold voor de BRT, die concurrentie ondervond van de Nederlandse zenders, maar vooral voor de RTBF die, naast de aanwezigheid van drie Franse zenders, ook al vroeg te kampen had met het toen nog in Luxemburg gebaseerde RTL Télévision.

Het succes kwam er voor die zender – opgericht in 1955 door de CLT (Compagnie Luxembourgeoise de Télédiffusion) – vanaf de jaren zeventig, toen de Belgische kabelmaatschappijen besloten het signaal door te zenden. Vanaf 1980 werden bepaalde programma's (voornamelijk het journaal en de reclame) toegespitst op de twee voornaamste ontvangstzones van RTL: de Franse Gemeenschap van België en de Franse Ardennen (Lentzen, Legros, 1995: 7-8). Vanaf dan begon de Belgische identiteit van RTL zich te ontwikkelen. In 1983 werd aan RTL een officieel kanaal toegekend door de Belgische regering Martens-Gol,¹ en kort daarna start de zender met een apart, volledig Belgisch journaal.² De socialistische oppositie was hier niet bepaald tevreden mee. Het was namelijk duidelijk dat de centrum-rechtse regering wat argwanend stond tegenover de RTBF, waar, als gevolg van het cultuurpact, een zware socialistische invloed op woog. Net als bij de creatie van VTM kadert het aanmoedigen van een Belgisch journaal bij RTL in een onvrede met een journaal gemaakt door "les gauchistes de la RTBF" (Jongen & Stephany, 1990: 106-110).

De centrum-rechtse regering van de Franse Gemeenschap officialiseert de situatie van RTL in 1987 door haar erkenning als het officiële privé-televisiestation voor de Franse Gemeenschap. TVI, een maatschappij van Belgisch recht, werd gecreëerd om RTL Télévision in de Franse Gemeenschap te beheren. Ondertussen pikte de CLT haar graantje mee van de toenemende openingen die er in verschillende landen werden gecreëerd voor commerciële

¹ Hoewel media toen al grotendeels een bevoegdheid waren van de gemeenschappen, was de Belgische regering bevoegd voor de technische aspecten van telecommunicatie.

² Het oorspronkelijke journaal van RTL wordt als het ware 'gededoubleerd'. Er komt een apart journaal voor Noord-Frankrijk en voor België. Op 10 september 1984 zendt de commerciële zender zijn eerste live-journaal, compleet vanuit Brussel gemaakt, uit.

initiatieven en maakt de Franstalige commerciële zender bijgevolg deel uit van een internationaal vertakte mediagroep.

Deze confrontatie met een (eerst officieuze, dan officiële) commerciële omroep voor de Franse Gemeenschap in België had voor de RTBF al vrij vroeg een negatieve invloed op de kijkcijfers. Daarbij kwam dan ook nog dat lokale televisiezenders al in de jaren zeventig werden toegelaten in de Franse Gemeenschap, ondanks de verregaande decentralisering van de RTBF zelf (Biltereyst, 1997: 88). Vanaf 1989 wordt het voor de RTBF mogelijk om commerciële reclame uit te zenden³, maar de dotatie van de Franse Gemeenschap blijft veruit de belangrijkste bron van inkomsten voor de omroep.

Ook bij de RTBF werden de jaren negentig gekenmerkt door een delicate financiële situatie en een interne crisis. De kijkcijfers dalen tijdens de eerste helft van de jaren negentig sterk, terwijl RTL-TVI een gestage groei kent. Structurele maatregelen werden genomen, eerst in 1991 met het plan Delville ‘Objectif 1993’ en dan in 1993 met het besparingsplan ‘Horizon 1997’. In 1992 en 1993 werd er beslist, in het kader van de budgettaire problemen van de Franse Gemeenschap, de dotatie van de RTBF op 2 jaar abrupt te verminderen met 800 miljoen. Dit leidde allemaal tot drastische herstructureringsmaatregelen met onder meer een gevoelige personeelsinkrimping. Daarbij kwamen dan nog bestuurlijke problemen met de betrokkenheid van de vorige administrateur-generaal, Jean-Louis Stalport, bij de UNIOP-affaire (Lentzen, Legros, 1995: 13-15).

Na een zeer lange politieke discussie komt er dan in 1997 eindelijk een nieuw decreet dat de RTBF reorganiseert (Sevrin, 1998: 58). De openbare omroep wordt een publieke onderneming – “une entreprise publique culturelle autonome” – en geen NV van publiek recht zoals de VRT. De liberalen van de toenmalige PRL waren hier nochtans wel voorstander van, maar PS-boegbeeld Laurette Onkelinx (toen minister van media) vreesde dat dit het begin van de privatisering inluidde (Le Soir, 14/7/1997). Wel zoals in Vlaanderen, wordt er een beheersovereenkomst afgesloten met de Franse Gemeenschapsregering, maar ook de recentste editie houdt wat het publieksbereik betreft geen cijfermatige criteria in, noch inzake de algemene programmering, noch inzake de nieuwsuitzendingen (Communauté française, 2001). Dit geeft aan dat ook de recente grootschalige herstructurering van de RTBF – waarvan soms werd gesteld dat deze geïnspireerd zou zijn door de VRT – nog steeds niet echt vergelijkbaar is met het Vlaamse voorbeeld. Ook op het vlak van politisering bleek deze in de praktijk minder ver te gaan dan eerst aangekondigd. Deze

³ Sinds 1983 mocht ook al de nogal dubbelzinnige ‘niet-commerciële reclame’ uitgezonden worden.

verschillen kunnen in verband gebracht worden met de verschillende politieke context in beide landsdelen en onder meer met een traditionelere houding van de socialistische partij aan Franstalige kant (Sinardet, 2003).

Deze schets toont aan dat de verschillende zenders in België werden beïnvloed door ruimere evoluties in het Europese en internationale medialandschap. Toch lijken er zich binnen deze randvoorwaarden nog sterk verschillende evoluties te voltrekken aan beide kanten van de taalgrens. Of dit zich eveneens vertaalt in een verschillende thematische invulling van de journaals, zal uit de volgende bladzijden moeten blijken.

4 Onderzoek naar Belgisch televisienieuws

Er is nog bijzonder weinig onderzoek gebeurd dat systematisch de vier belangrijke nieuwsuitzendingen in België vergelijkt. Onderzoek naar informatie op televisie is sowieso beperkt in België. Vaak zijn het vooral praktische bezwaren (beschikbaarheid uitzendingen, coderen bij het TV-scherf) die onderzoekers ervan weerhoudt TV-nieuws te analyseren en doet overschakelen op krantenonderzoek⁴. Nochtans bewijzen de kijkcijfers dat het televisienieuws de kranten ver voorbijsteekt als voornaamste informatiebron, in België en in de meeste andere landen. Het vergelijkend onderzoek naar televisienieuws dat wel werd uitgevoerd, bleef grotendeels beperkt tot de journaals van één van de twee taalgemeenschappen. Vergelijkingen tussen het Vlaams en Franstalig nieuws zijn dus vrij zeldzaam.

Als deze toch voorkomen is het meestal in het kader van een ruimer vergelijkend onderzoek naar televisiejournaals in een Europese of internationale context. Zo deed Heinderyckx (1993) een vergelijkend onderzoek naar 17 journaals uit acht verschillende landen, waaronder dus ook de vier Belgische generalistische zenders.

Interessant voor ons onderzoek is wel dat Heinderyckx daarin een verschil tussen nieuws uit ‘Romaanse’ en ‘Germaanse’ culturen meent te ontwaren, een scheidingslijn die ook door België loopt. Deze heeft weliswaar betrekking op voor ons minder relevante aspecten van het journaal, zoals de totale duur, het aantal items en het al dan niet veelvuldig gebruik van beelden ter illustratie van de items. Zo bleken de ‘Romaanse’ uitzendingen gemiddeld langer dan de

⁴ De komst van het ENA (Elektronisch Nieuwsarchief Vlaanderen) moet hierin verandering brengen. Het ENA is een project van het FWO-Max Wildiersfonds en stelt nieuwsuitzendingen geannoteerd ter beschikking van onderzoekers. Zie www.nieuwsarchief.be.

‘Germaanse’, maar bleek het aantal items bij deze laatste groep dan weer lager zodat de gemiddelde duur van een item bij alle zenders redelijk gelijk liep.

Een specifieke vergelijking van de Belgische televisiejournals (met ook het accent op de verschillen tussen Vlaamse en Franstalige zenders) werd uitgevoerd door Sinardet (2000a, 2000b). Deze richtte zich evenwel vooral op de specifieke berichtgeving die Vlamingen en Franstaligen over mekaar brachten. Niettemin kwamen ook verschillen tussen de verschillende zenders over de algemene berichtgeving aan bod, onder meer over de verhouding binnenland-buitenland en de aandacht voor het koningshuis.

De gegevens waarop wij ons in deze paper baseren, zijn verzameld in het kader van een grootschalig interuniversitair project rond agenda-setting⁵. Voor de mediacomponent van dat onderzoek werden alle TV-journals tussen 1 januari 1993 en 31 december 2000 thematisch gecodeerd volgens een eigen codeschema van 141 themacodes, gebaseerd op de internationale standaard EUROVOC⁶. Per nieuwsitem werd één themacode toegekend op basis van een uitgebreide samenvatting van de nieuwsitems door een privé-bedrijf (Auxi Press). Dit werd daarna gewogen met het aantal seconden dat het nieuwsitem duurde. In totaal werden voor deze periode van acht jaar 164.660 nieuwsitems gecodeerd voor vier zenders: VRT en VTM aan Vlaamse zijde, RTBF en RTL-TVI aan Franstalige kant. De codering werd in nauw overleg en met exact hetzelfde codeboek uitgevoerd door de teams van UCL en UA⁷.

Dit agenda-settingonderzoek was vooral gebaat bij een longitudinale, continue dataset, waarin thema's en hun 'saliency' kunnen gevolgd worden doorheen de volledige onderzoeksperiode. Aan de ene kant lost dit eventuele problemen bij de steekproeftrekking op, want er is er geen. Het is een populatieonderzoek. Aan de andere kant maakte deze keuze het onmogelijk om de items ook op andere, interessante en relevante variabelen te annoteren, wegens tijds- en geldgebrek. We zijn dus gedwongen om op het beperkte terrein van de 'issue-saliency' te blijven, waar we dan wel over een sterk databestand beschikken.

⁵ Een DWTC-project (2000-2004) gecoördineerd door Stefaan Walgrave (UA), Lieven De Winter (UCL), Patrick Stouthuysen (VUB) en Marc Swyngedouw (KUB).

⁶ http://europa.eu.int/celex/eurovoc/cgi/sga_doc?eurovoc_dif!SERVEUR/menu!prod!MENU&langue=NL

⁷ Voor een zeer gedetailleerde beschrijving van de stappen van het coderingsproces zie De Swert en Dandoy (2002).

5 Longitudinale analyse van de vier TV-journaals

Alvorens in te gaan op de thematische vergelijking die de kern vormt van deze paper, bekijken we eerst een aantal meer algemene evoluties van de onderzochte televisiejournaals. Deze vormen achtergrondinformatie voor wat volgt.

5.1 Duur en aantal items

De Vlaamse televisiejournaals zijn de laatste jaren⁸ alsmaar langer geworden. Daar waar het nieuws in het begin van de jaren negentig nog geen 25 minuten duurde, lag het gemiddelde in 2000 al dicht bij de 40 minuten. In Tabel 1 zien we dat zowel VRT als VTM tussen 1993 en 2000 een stijging hebben gekend van 50% wat de journaallengte betreft. In geen enkel jaar in de onderzochte periode is het verschil tussen beide Vlaamse zenders meer dan één minuut, wat aantoont dat beide zenders elkaar wat dit betreft met argusogen volgen.

De Franstalige nieuwsuitzendingen zijn ook wel langer geworden, maar veel minder uitgesproken. Zij haken in 1998 af. Dat is opvallend, vermits het verlengen van de journaals een trend is die vooral in Frankrijk voorkomt (al tijdens de jaren tachtig) en dat de Franse invloed dus eerder lijkt te gelden op de Vlaamse dan op de Franstalige journaals.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
VTM	24	25	26	27	30	33	34	38
VRT	24	26	27	28	30	32	33	37
RTBF	26	28	27	29	30	32	32	32
RTL-TVI	23	22	24	25	28	32	31	30
Gem.	24	25	26	27	29	32	32	34

Tabel 1: Gemiddelde duur van een nieuwsuitzending per zender per jaar in minuten⁹

Het nieuws kan op twee manieren langer worden. Een eerste mogelijkheid is het aantal nieuwsitems verhogen. We mogen er dan vanuit gaan dat dit een mogelijkheid inhoudt tot een diverser aanbod, vermits meer onderwerpen aan bod kunnen komen. Een tweede mogelijkheid is dat de items langer worden gemaakt. Dit zou kunnen samengaan met meer diepgang en

⁸Pas met de recente grote vernieuwingsoperaties (januari 2004) van de 19u-nieuwsuitzendingen is de totale lengte weer bewust teruggebracht tot ongeveer 38 minuten.

⁹Noteer dat de gemiddelde duur van een nieuwsuitzending in het weekend veel korter is dan een uitzending in de week. Deze cijfers zijn daarenboven een lichte onderschatting, omdat de intro, hoofdpunten, aankondigingen binnen het nieuws en aftiteling niet meegeteld zijn. De berekening is gebaseerd op de optelsom van de duur van de nieuwsitems.

achtergrondinformatie in het nieuws. De stijgingen die we in de onderzoeksperiode waarnemen, zijn te wijten aan een combinatie van deze twee bewegingen.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
VTM	16,8	16,1	15,8	15,2	17,2	19,1	18,3	22,8
VRT	12,8	13,4	13	14	15,8	16,9	16,8	20,9
RTBF	16,2	16,5	15,9	15,7	15,4	16,6	16,5	18,3
RTL-TVI	15,8	14,5	14,9	15,1	15,4	18,2	18,1	20,6
Gem.	15,4	15,1	14,9	15	16,0	17,7	17,4	20,7

Tabel 2: Gemiddeld (dagelijks) aantal items per zender per jaar

Vooraf het aantal nieuwsitems per journaal is sterk gestegen. Tussen 1993 en 2000 nam het gemiddeld aantal berichten met een kwart toe, van goed 15 tot meer dan 20 items per journaal. Alle zenders staan in zeker mate bloot aan deze evolutie, met als sterkste stijger de VRT, die van 13 naar 21 items per journaal ging. De extra tijd gaat dus in ieder geval naar meer items. Over welke soort items het dan precies gaat, zal blijken uit de thematische analyse.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
VTM	85	93	100	105	104	105	113	101
VRT	114	116	123	119	113	115	118	107
RTBF	98	102	103	112	115	115	115	106
RTL-TVI	88	93	96	101	108	104	102	87
Gem.	96	101	106	109	110	110	112	100

Tabel 3: Gemiddelde duur van de nieuwsitems per zender per jaar

Ondanks deze forse lineaire stijging van het aantal items dat per uitzending aan bod komt, hebben de meeste zenders ook hun items langer kunnen maken doorheen de onderzoeksperiode. Tussen 1993 en 1999 is dit zelfs voor alle zenders het geval, met een stijging in lengte van gemiddeld vijftien seconden per item. De VRT, die de sterkste stijging kende in het aantal nieuwsitems, hinkt wel wat achterop. In 2000, wanneer alle zenders nog eens fors meer items brengen, vallen ze allemaal lichtjes terug.

Het resultaat van al deze beweging is dat VRT en VTM in 2000 veel dicht bij elkaar zitten dan in 1993. Toen had de VRT nog items die gemiddeld 30 seconden langer waren dan die van VTM, en VTM had veel meer verschillende items. Op het einde van de onderzoeksperiode zijn beide verschillen erg afgevlakt, beide Vlaamse journaals zijn alvast vormelijk voor een stuk naar elkaar toegegroeid. Aan de andere kant van de taalgrens stellen we het tegenovergestelde vast. RTBF en RTL-TVI zaten zowel wat lengte van de items betreft, als qua aantal vrij dicht bij elkaar in de buurt. Op het einde van de

onderzoekperiode zijn beide verschillen groter geworden, en profileert RTL-TVI zich meer met méér, maar kortere items, terwijl RTBF de extra nieuwsminuten vooral gebruikt om veel meer tijd te maken voor een nauwelijks hoger aantal items dan in 1993. De stelling van Heinderyckx (1993) over het bestaan van Germaanse (kortere, met meer items) en Romaanse nieuwsuitzendingen (langere, met meer items) wordt binnen België dus geenszins bevestigd, integendeel. In Franstalig België wordt de kloof tussen commercieel en publiek op dit vlak daarenboven juist groter, zodat men RTBF en RTL-TVI bezwaarlijk onder één ‘Romaanse’ noemer kan plaatsen, in tegenstelling tot VRT en VTM, die wel eenzelfde dynamiek vertonen.

5.2 Soft news versus Hard news

In wat volgt zullen we ons dus concentreren op de thematische invulling van de verschillende tv-journaals. Om de centrale vragen van deze paper (zoals die in de inleiding werden uiteengezet) te kunnen beantwoorden zullen we dit vooral doen aan de hand van indeling tussen ‘soft’ en ‘hard’ news.

Fiske (1992) onderscheidt het zogenaamde ‘tabloidnieuws’, een term ontleend aan de tabloidkranten, of ‘popular news’ als een vaak verguisde, maar desalniettemin in de VS kijkcijfermatig erg succesvolle vorm van nieuws. Hij karakteriseert het als sensationeel van stijl en inhoud en populistisch van toon. Hij heeft het dan vooral over sex- en corruptieschandalen en zelfs de vertaling binnen het nieuws van reality show-formats zoals ‘911’ (gesymboliseerd door het beeld van live achtervolgingen met de helikopter) (Fiske, 1992:47-49). Dergelijk nieuws komt bij ons vooralsnog niet of nauwelijks voor. Toch heeft de aantrekkingskracht van nieuws dat individueler is, meer aansluit bij het dagelijkse leven en graag focust op slachtoffers (Langer, 1992: 113-116) ook bij ons gespeeld bij de nieuwsselectie van de redacties, vanaf het moment dat er over het nieuws in termen van kijkcijfers en marktaandeel gesproken werd (Bilteyst, 2000: 49-50). ‘Sensationele’ thema’s die aangrijpen of shockeren en die individuele ervaringen benadrukken winnen daarbij terrein (Gripsrud, 1992: 84-86).

Rixner (1994) gaat ervan uit dat sensationeler nieuws (dat meer inspeelt op de emoties of onderbuik van de kijkers) meer mensen interesseert, maar minder informatie overdraagt. Naarmate de kwaliteit van de berichtgeving, dan wel de hoeveelheid kijkers belangrijker is, zullen redacties dus andere keuzes (moeten) maken. Vertaald naar de situatie in België, verwachten we dat de publieke kanalen VRT en RTBF – voortgestuwd door de hierboven beschreven evoluties – tijdens de jaren negentig meer aandacht zijn gaan besteden aan de kijkcijfers, maar door hun publieke taak en weinig kijkcijferafhankelijke financiering (zie

supra) nog steeds meer aandacht hebben voor harder en minder ‘verleukt’ nieuws dan de commerciële zenders. Echter, op basis van de uiteenlopende evoluties en vooral de verschillende politieke keuzes tijdens de jaren negentig (onder meer al dan niet vermelden van performantiemaatstaven op basis van kijkcijfers) verwachten we dat de RTBF nog veel sterker dan de VRT vasthoudt aan een hoge informatieoverdracht, en dus minder is meegegaan in de ‘verzachting’ van haar journaal.

Het materiaal dat wij ter onzer beschikking hebben is niet van die aard om feilloos de graad van sensationisme van de nieuwsuitzendingen te kunnen beoordelen. Dit hangt immers in grote mate samen met stijl en beeldvorming (meer bloot, meer geweld, meer vertrouwde beelden, ...), de mate van personalisering en het (eenvoudiger) taalgebruik van het nieuws of bepaalde vormkenmerken (‘video manoeuvres’, ‘audio-manipulaties’, overgangen, ...) (Grabe, Zhou en Barnett, 2001; Oikarinen, 2002; Sparks, 1998). Daar hebben we echter geen of onvoldoende gegevens over, zodat we ons hier uitdrukkelijk beperken tot een thematische analyse, met name de keuze van de onderwerpen en de mate waarin de nieuwsredacties er aandacht aan schenken. Veel van het vroeger gepubliceerd onderzoek naar sensationisme in televisienieuws beperkte zich echter ook grotendeels tot een dichotome classificatie op basis van in het nieuws voorkomende thema’s. Dikwijls was deze dan ook nog gebaseerd op een korte periode, soms niet meer dan één maand (Grabe, Zhou en Barnett, 2001).

Thema’s die vaak bij de meer ‘sensationele’ of ‘verleukte’ berichtgeving of ‘soft news’¹⁰ worden gerekend zijn het koningshuis, entertainment en internationale sterren, sport, faits divers, verkeersongevallen, rampen en criminaliteit. Bij de meer ernstige thema’s horen dan politiek, economie en internationale kwesties (Sparks, 1998: 7; Hachten, 1998; Christians, Ferré & Fackler, 1993: 53-56).

Niet al deze items zijn zuiver te onderscheiden in onze dataset. Zo zitten bijvoorbeeld in onze categorie ‘celebrities’ niet enkel items over de escapades van David Beckham of de maagdelijkheid van Britney Spears, maar ook literaire hommages, uitreiking van film- en boekenprijzen en in memoriams van overleden jazz-pianisten. De meer elitaire cultuur spreekt net niet tot de verbeelding van een groot publiek en nieuws over dit thema past dan ook niet in deze categorie, waardoor die dus voor dit onderzoek ongeschikt is. De hoeveelheid sport in het nieuws hangt dan weer sterk af van de (in de onderzochte periode niet constante of vergelijkbare) aanwezigheid van een

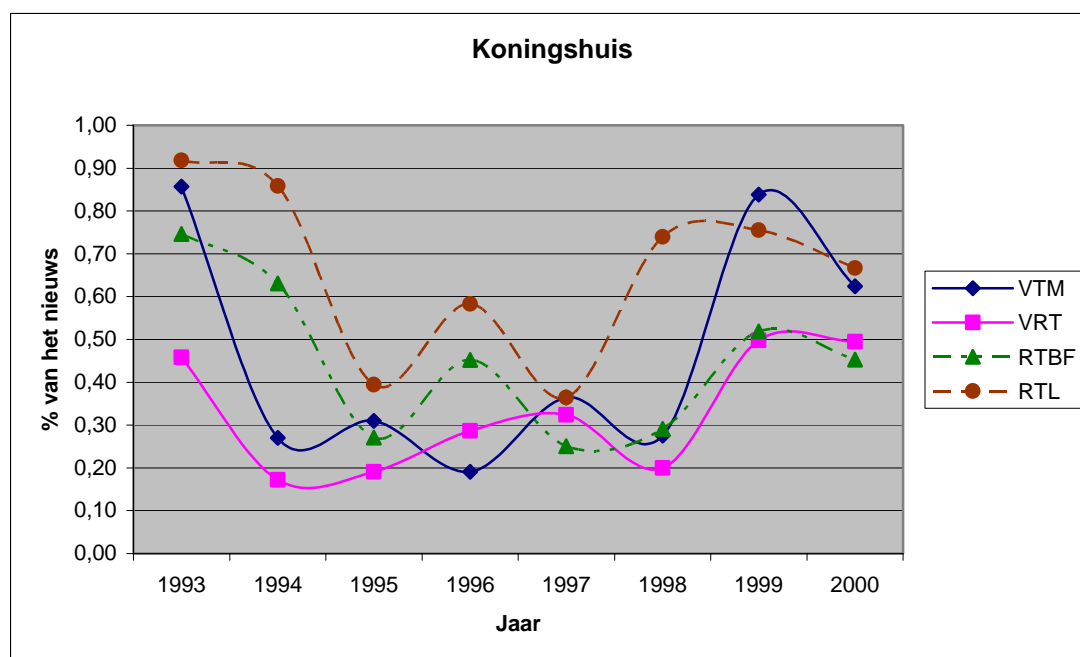
¹⁰ *Soft news* is geen al te eenduidige term. Terwijl wij de term gebruiken voor zowat al het sensationele nieuws, zijn er anderen die de term reserveren voor bijvoorbeeld de faits divers die naar het einde van het journaal toe, het nieuws wat draaglijker maken (Langer, 1992).

sportprogramma na het journaal (bijvoorbeeld ‘Sportweekend’ op de VRT of ‘Goal!’ op VTM) waardoor heel wat sport uit het nieuws wordt getrokken.

We missen dan wel deze twee sterkhouders binnen de categorie ‘soft news’, aan alternatieven is er geen gebrek. Voor de onderstaande analyse maakten we een selectie van de andere thema’s die wel redelijk zuiver zijn: het koningshuis, faits divers, verkeersongevallen, rampen en harde criminaliteit (diefstal, moord, car jackings e.d.) voor het zachte nieuws; sociaal-economisch, politiek en internationaal nieuws voor het harde nieuws.

5.2.1 Soft news

Het *royalty-nieuws* omvat zowat alles wat met koningshuizen in binnen- en buitenland te maken heeft, dus zowel het eerder institutionele nieuws als de meer celebrity-getinte verslaggeving. Sinardet (2000) vond in zijn onderzoek, dat betrekking had op de maanden oktober en november van 1999, dat de breuklijn zich op dit vlak geenszins situeert tussen Vlaamse en Franstalige zenders maar wel tussen openbare en commerciële, waarbij deze laatste opvallend meer tijd aan het koningshuis besteden. Dit wordt in deze cijfers voor

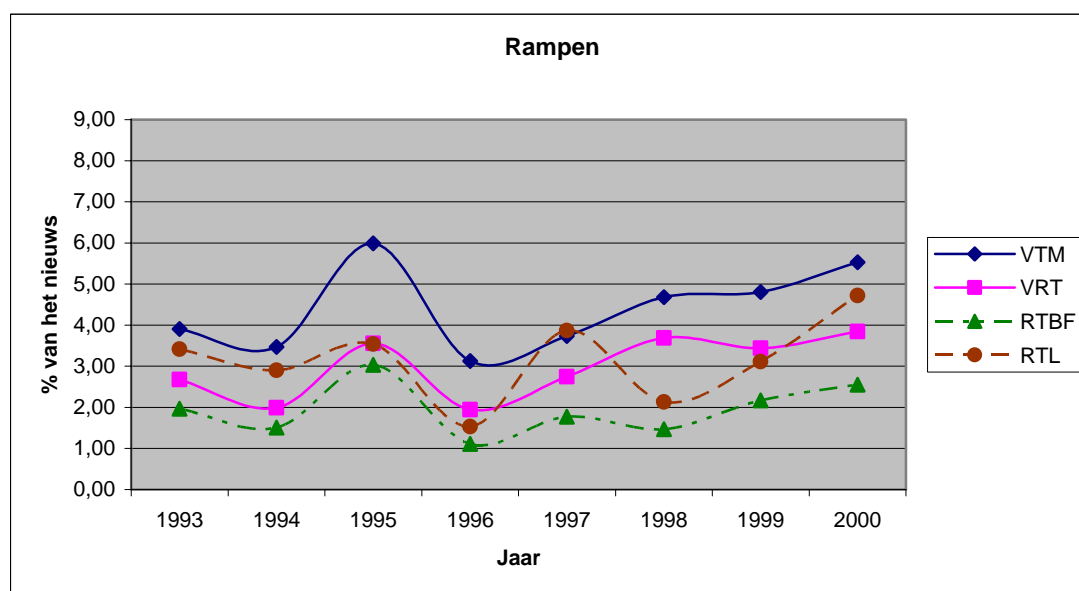

Figuur 1: Koningshuis in % van het nieuws per jaar

heel het jaar 1999 duidelijk bevestigd, wat niet echt verwonderlijk is gezien de ruime aandacht die er in de periode van Sinardet’s onderzoek voor de monarchie was naar aanleiding van de blijde intredes van Philip en Mathilde en de voorbereidingen op hun huwelijk. Terwijl het gemiddelde voor het jaar 1999

tussen de 0,5 en de 0,85% ligt, lag dit in de maanden oktober en november tussen de 10 en 15%. De hoge cijfers voor 1999 zijn dus vooral te wijten aan de laatste maanden van het jaar. De andere grote piek (1993) kan duidelijk verklaard worden door het overlijden en de opvolging van Koning Boudewijn. Bij de Franstalige zenders lijkt die echter ook nog in 1994 aan te houden. Nader onderzoek draagt niet meteen een verklaring voor dit fenomeen aan. De nieuwsitems in dat jaar zijn gewone bezoeken van de koninklijke familie aan legerbasissen, bedrijven en staatsbezoeken in het buitenland, die op RTBF en RTL-TVI wel het nieuws halen, en waar bij VRT én VTM meestal geen spoor van terug te vinden is. Misschien werden de Vlaamse zenders beïnvloed door een zekere vorm van kritiek die er vanuit intellectuele hoek in Vlaanderen was gerezen op wat men als overdadige aandacht voor het overlijden van Koning Boudewijn beschouwde (zie o.m. Anthierens, 1993).

Terwijl de bevindingen van Sinardet over de gelijklopende aandacht tussen commerciële en openbare zenders dus voor het hele jaar 1999 en ook nog voor 2000 geverifieerd worden, zijn de cijfers voor de voorgaande jaren minder eenduidig. Al is het wel zo dat de commerciële zenders VTM en RTL-TVI nagenoeg altijd boven hun publieke tegenhanger zitten, lijkt RTL-TVI zich tegelijkertijd van de andere drie zenders te onderscheiden met een ruimere aandacht voor de monarchie. Ook valt het op dat de VRT in de onderzochte periode steeds meer zendtijd is gaan besteden aan het koningshuis.

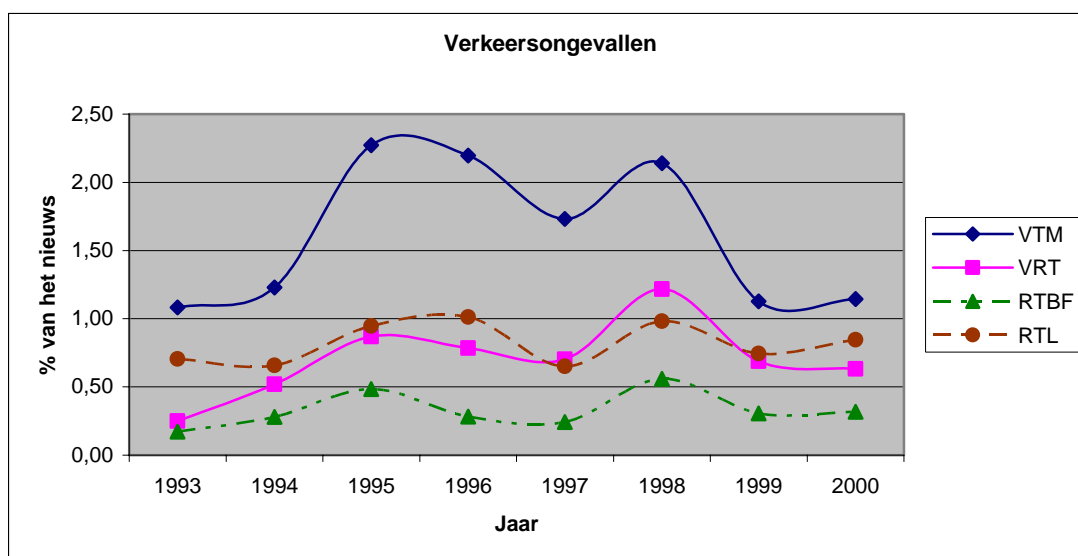

Figuur 2: Rampen in binnen -en buitenland in % van het nieuws per jaar

Rampen in binnen- en buitenland zijn het meest terug te vinden bij VTM. Opvallend is dat de curven bij dit thema in grote mate evenwijdig lopen. Bij zeer

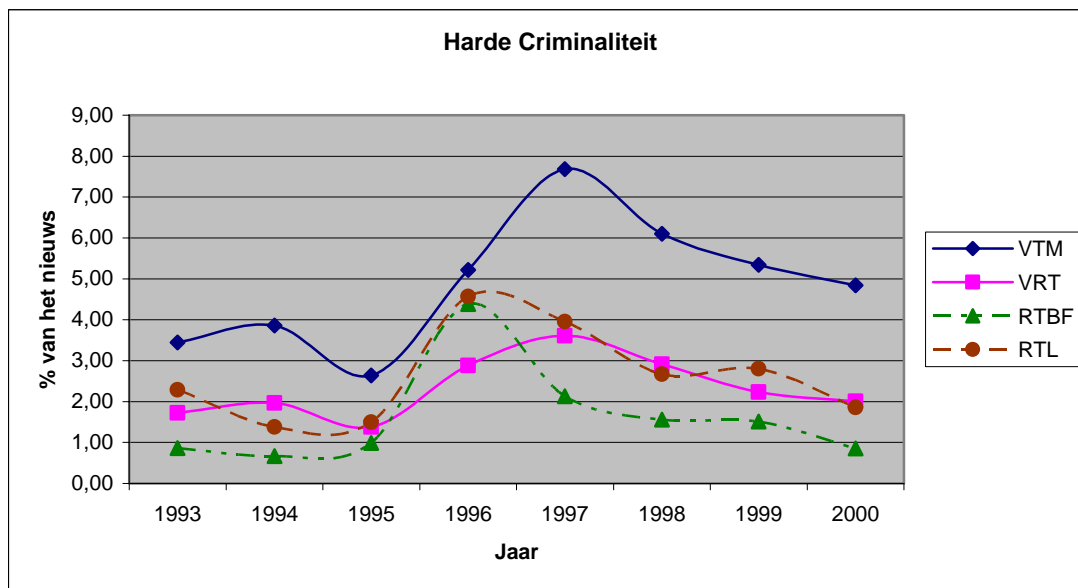
‘obtrusive’ nieuwsfeiten valt dit wel enigszins te verwachten. Een ramp is onvermijdelijk nieuws, en dan blijft er voor de redactie, naast de manier waarop, vooral de keuze over hoeveel men erover gaat berichten. Onze centrale hypothese blijkt hier alvast bevestigd te worden: de RTBF scoort tijdens de volledige periode het laagst, terwijl VRT en RTL-TVI elkaar bijna waard zijn. VTM besteedt gemiddeld drie maal zoveel zendtijd aan rampen dan de Franstalige openbare zender. Een zekere algemene stijging van de aandacht voor rampen over de onderzochte periode valt ook waar te nemen, maar opnieuw blijft deze bij RTBF het meest beperkt.

Een gelijkaardig patroon zien we bij de *verkeersongevallen*. Alleen zit VTM wat dit thema betreft over de hele onderzoeksperiode nog verder boven de andere zenders. De VRT heeft maar half zoveel berichtgeving over verkeersongevallen, de RTBF zelfs gemiddeld vijf maal minder. Hier moet wel aan toegevoegd worden dat VTM ook stevast de meeste aandacht heeft voor het in dezelfde lijn liggende thema mobiliteit (niet in grafiek: 2,2% gemiddeld voor VTM, 1,7 voor VRT, 1,6 en 1,1 voor RTL-TVI en RTBF) Opvallend nog bij de verkeersongevallen zijn ook hier de vergelijkbare curven. Wat verkeersongevallen betreft, is de taalgrens blijkbaar van weinig tel. Over het algemeen zijn er nog weinig verkeersongevallen in het nieuws, zelfs de 2% van

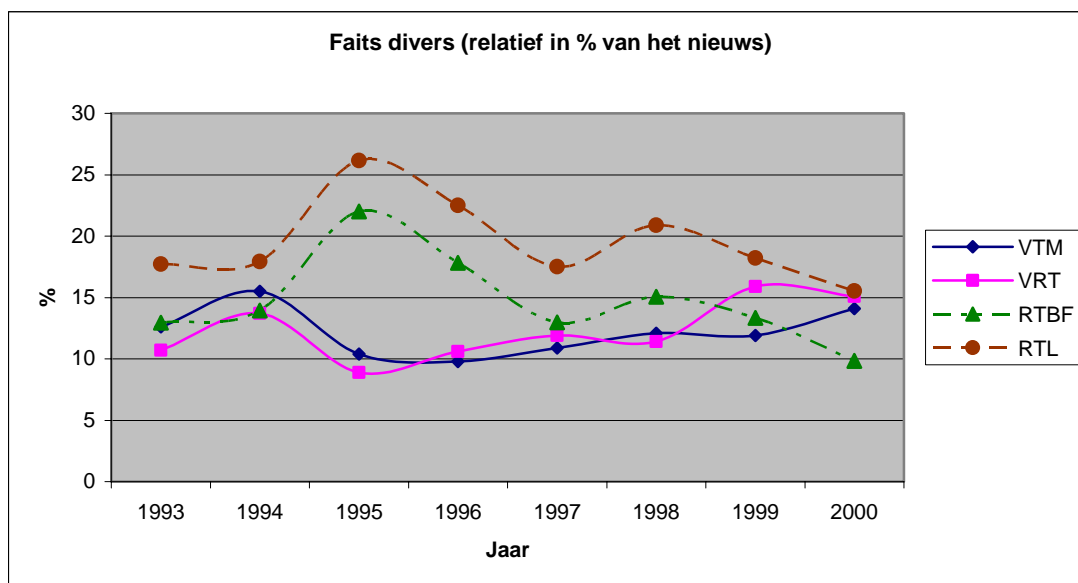
Figuur 3: Verkeersongevallen in % van het nieuws per jaar

VTM komt maar overeen met een minuut per nieuwsuitzending, terwijl verkeersveiligheid – en de bezorgdheid over het hoge aantal verkeersongevallen – toch algemeen beschouwd wordt als een belangrijk thema bij de Vlaamse bevolking.

Figuur 4: Harde Criminaliteit in % van het nieuws per jaar

De tabel over *harde criminaliteit* toont opnieuw VTM bovenaan, met de VRT daar tijdens het leeuwendeel van de periode ruim onder. Het verschil tussen de Franstalige journaals onderling is veel kleiner dan tussen de Nederlandstalige. RTBF neemt de vertrouwde laagste positie in, met enkel in 1996 meer dan 2% nieuws over diefstallen en moorden. RTL-TV1 heeft opvallend minder aandacht voor ‘harde criminaliteit’ dan VTM (tijdens de tweede helft van de periode besteedt de Franstalige commerciële zender er steevast de helft minder tijd aan dan de Vlaamse). Hetzelfde geldt voor de openbare zenders, waar de RTBF – op het Dutroux-jaar 1996 na – in deze categorie ruim onder de VRT blijft. Er is hier dus duidelijk sprake van een verschil per gemeenschap. Het ligt voor de hand dit te verbinden met het electorale succes van extreem-rechts in Vlaanderen dat tijdens de onderzochte periode steeds hogere toppen scheerde. Walgrave en De Swert (2002a, 2002b) hebben met de Vlaamse data uit deze paper een onderzoek gedaan naar de relatie tussen de hoeveelheid berichtgeving over criminaliteit in het TV-nieuws en het succes van het Vlaams Blok, en vonden een vrij overtuigende correlatie tussen de hoeveelheid criminaliteit in het nieuws op zowel VRT als VTM en de resultaten van het Vlaams Blok in de opiniepeilingen. Er is volgens de auteurs echter geen sluitend bewijs dat de twee fenomenen elkaar ook werkelijk zo causaal beïnvloeden, al wijzen de resultaten wel in die richting. Het verhogen van het aandeel criminaliteit in het nieuws zou dan kunnen leiden tot stemmenwinst voor het Vlaams Blok, en het omgekeerde voor stemmenverlies.

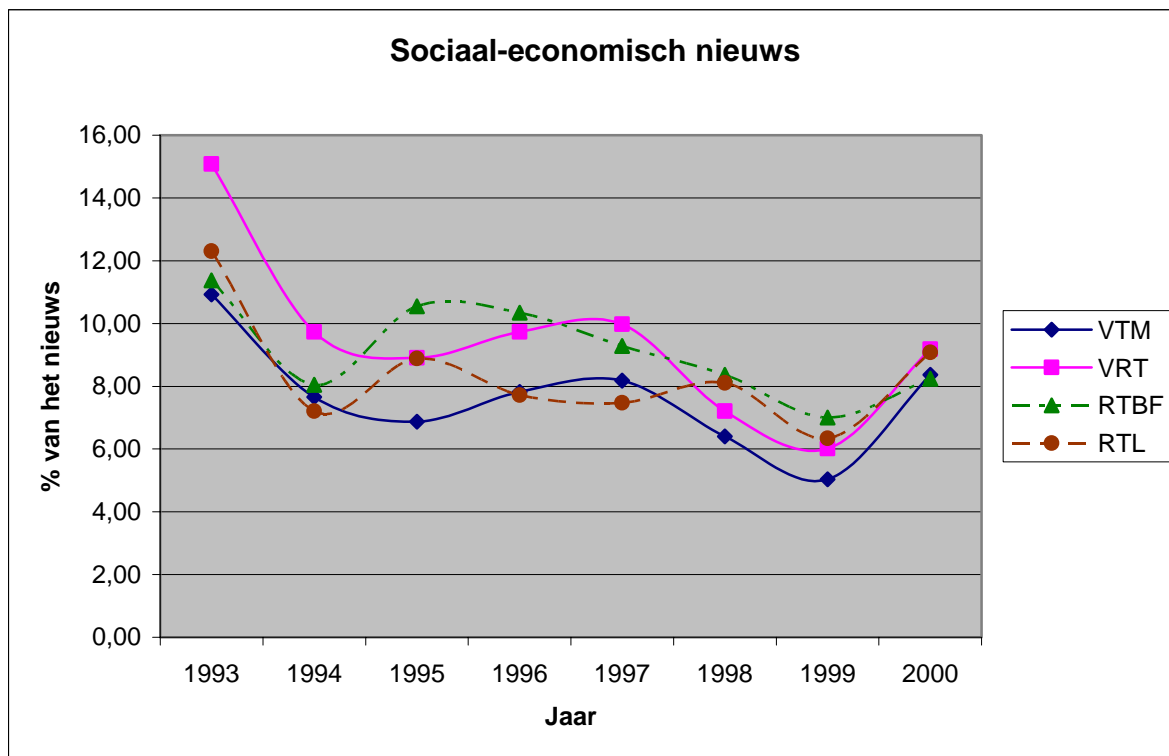

Figuur 5: Faits divers in % van het nieuws per jaar

Wat tenslotte de *faits divers* betreft lijkt de trend uit de vorige tabellen zich niet door te zetten. We vinden deze namelijk duidelijk het meeste terug bij RTL-TV. Op hun piek in 1995 bestond meer dan 25% van het RTL-TV-nieuws uit *faits divers*. RTBF volgt wel dezelfde curve, maar op een veel lager niveau. Geen van beide zenders laat over de hele periode een toename zien. In Vlaanderen is ook de VRT niet méér *faits divers* gaan brengen doorheen de onderzoeksperiode, maar de Vlaamse openbare zender zit wel veel dichterbij haar commerciële concurrent dan de RTBF. Enkel VTM laat een behoorlijke stijging noteren van 10% in 1993 naar 15% in 2000, al gaat het eerder om het ophalen van een bestaande achterstand. In 2000 zitten RTL-TV, VRT en VTM allen op 15%, enkel RTBF onderscheidt zich nog door heel wat minder *faits divers* te brengen dan de andere. De laatste twee jaren tonen dan ook een evolutie die wel sterker beantwoordt aan onze hypothese.

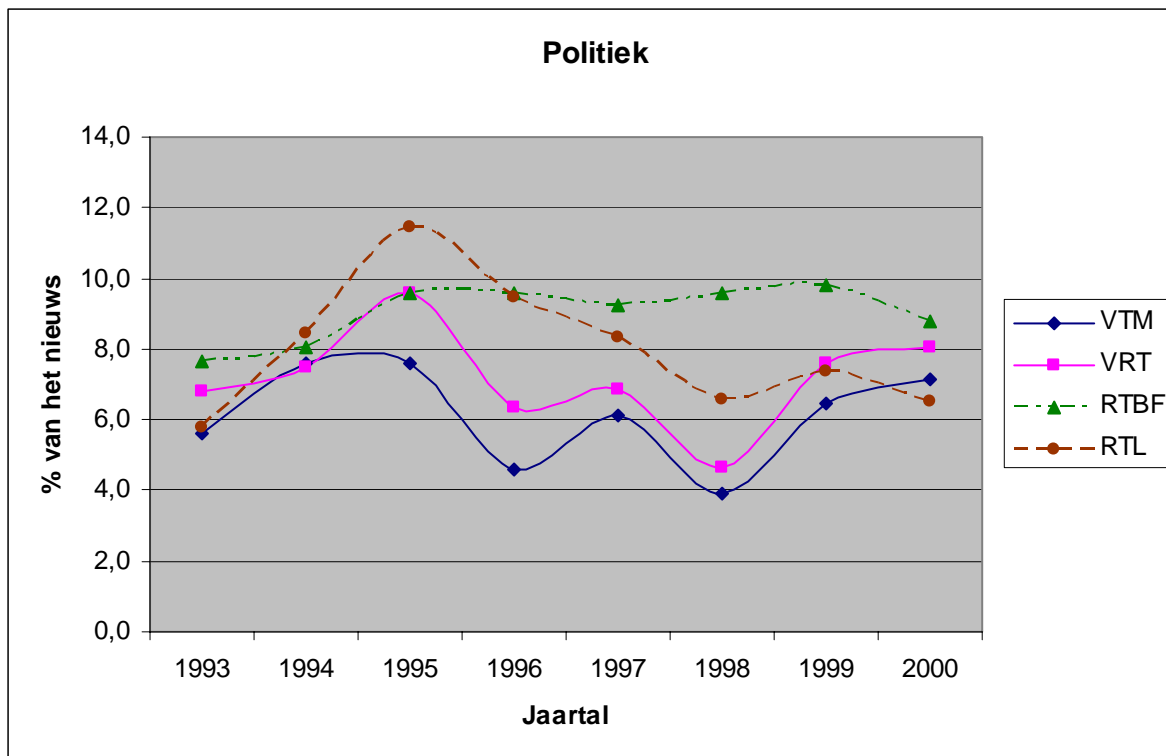
5.2.2 Hard news

Als indicatoren voor 'hard news' selecteren we opnieuw de vaakst genoemde in de literatuur (Biltreyst, 2000; Sparks, 1998; Rixner, 1994): internationaal nieuws, sociaal-economisch nieuws en zuiver politiek nieuws. We verwachten hier in grote mate dat de tabellen een spiegelbeeld vormen van deze uit de 'soft news'-categorie.

Figuur 6: Sociaal-economisch nieuws in % van het nieuws per jaar

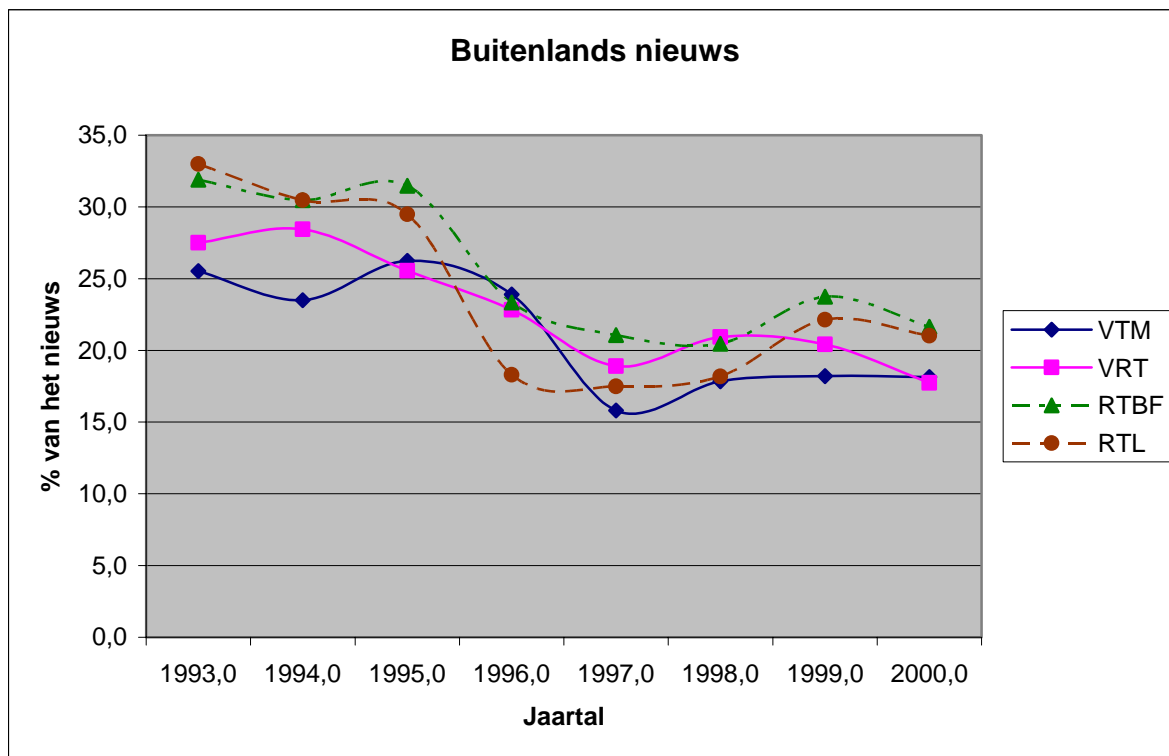
Wat de verschillen in aandacht voor *sociaal-economisch nieuws* betreft is dat al niet echt het geval. Sowieso zijn verschillen tussen de zenders niet uitgesproken. De curven lopen ook wat door elkaar, wat het geheel minder overzichtelijk maakt. Doorheen de volledige onderzoeksperiode haalt VTM gemiddeld 7,6% sociaal-economisch nieuws, tegen 9,4% voor de VRT, 9,1% voor de RTBF en 8,4% voor RTL-TVI. Bovendien is niet het RTBF-journaal, maar wel het VRT-nieuws hier de koploper, al is het duidelijk dat het verschil nauwelijks significant te noemen is.

Figuur 7: Zuiver politieke thema's in % van het nieuws

De verdeling van de aandacht voor *zuiver politieke gebeurtenissen en evoluties* (partijcongressen, ideologie, politieke cultuur, werking en rol van regering en parlement, staatshervorming en communautaire twisten) ligt wel dichter in de buurt van de verwachtingen. Deze is namelijk het grootst bij de RTBF. Behalve de eerste twee jaren blijft dit soort berichtgeving bij de RTBF constant tegen de 10% van de berichtgeving innemen. RTL-TV1 volgt hier, zij het met meer hoogtes en laagtes. De Franstalige kanalen berichten duidelijk meer over deze thema's, want VRT en VTM volgen pas op een derde en vierde plaats. VTM zit dus onderaan, zij het op niet al te grote afstand van de VRT.

Ongetwijfeld het belangrijkste (en zuiverste) thema binnen de categorie 'hard news' is de *buitenlandse berichtgeving*. De onderstaande grafiek maakt meteen duidelijk dat er in de onderzochte periode een sterke daling is geweest van het aandeel buitenlands nieuws in het journaal. Zoals ook al in ander onderzoek rond kranten werd vastgesteld (De Swert, 2002; Van Gompel, Van Den Bulck & Biltreyst, 2002: 202-203; Peeren, 2003), daalt het aandeel buitenlands nieuws gestaag. Buitenlands nieuws is een vaak genoemd slachtoffer van de commerciële druk, omdat het nu eenmaal veel geld kost (Servaes & Tonnaer, 1992).

Figuur 8: Buitenlands nieuws in % van het nieuws per jaar

Opvallend is dat de daling voor alle zenders ongeveer even sterk is, namelijk rond 10%. Dit kan natuurlijk gerelateerd worden aan de vermelde stijging van de lengte van de journaals, in die zin dat de extra zendtijd in zeer grote mate zou besteed worden aan binnenlandse berichtgeving met een daling van het buitenlands nieuws in verhouding tot de totale duur als gevolg. Waaraan de extra zendtijd besteed wordt, is echter een duidelijke redactionele keuze.

De grotendeels gelijkaardige daling bij de vier zenders maakt ook dat hun onderlinge verhoudingen gelijk blijven. Omdat het hier – in tegenstelling tot voorgaande tabellen – om hoge percentages gaat kan men de indruk krijgen dat de zenders dicht bij elkaar liggen maar dit is niet zonder meer het geval. Al liggen de zenders bij momenten inderdaad dicht bij elkaar, is het toch de RTBF die bijna over de ganse periode meer tijd aan buitenlandse berichtgeving spendeert. Gemiddeld ligt de Franstalige openbare zender daarmee 5% hoger dan VTM, dat dan weer op een enkele uitzondering na het minst buitenlands nieuws brengt. VRT en RTL-TVI liggen daartussenin en doen haasje over, al laat de VRT zowel aan het begin als het einde van de periode RTL-TVI voor gaan. Deze vrij hoge score van RTL-TVI kan echter te maken hebben met de inbedding van de zender in de internationale CLT-groep. Daar bestaan namelijk onderlinge redactionele akkoorden voor de uitwisseling van beeldmateriaal. Zo kan RTL-TVI vrij goedkoop beschikken over beelden uit o.m. Duitsland (RTL-Plus), Frankrijk (M6) of Nederland (RTL4) (Sinardet, 2000b).

Men zou ter relativering kunnen opwerpen dat buitenlands nieuws toch bij uitstek verbonden is met grote gebeurtenissen en dat de cijfers sterk beïnvloed worden door het al dan niet aan de gang zijn van een groot internationaal conflict (Bosnië, Kosovo, ...). Tabel 4 toont in detail welke soorten buitenlands nieuws in de journaals voorkwamen. Als de verschillen te wijten zijn aan oploeiende conflicten, moeten ze zich vooral situeren in de eerste twee categorieën: oorlogsberichtgeving en internationale betrekkingen.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Gemiddeld
	Oorlogsberichtgeving								
VTM	7,6	8,5	7,1	5,3	2,9	5,0	6,7	2,2	5,4
VRT	9,1	12,4	10,0	6,6	4,2	6,5	8,2	2,8	7,1
RTBF	6,3	6,3	6,5	3,2	1,8	2,2	7,0	2,3	4,4
RTL-TVI	5,7	5,9	4,7	2,1	1,1	2,2	6,2	1,8	3,6
gemiddeld	7,2	8,3	7,1	4,3	2,5	4,0	7,0	2,3	5,1
	Internationale betrekkingen								
VTM	4,0	3,8	3,0	2,2	1,9	1,8	2,6	2,4	2,6
VRT	5,3	5,4	3,5	2,6	2,8	2,8	4,1	3,5	3,8
RTBF	6,5	7,2	4,4	4,4	3,9	5,1	4,4	5,2	5,3
RTL-TVI	6,9	6,7	3,3	3,1	3,4	4,3	4,2	4,8	4,7
gemiddeld	5,7	5,8	3,5	3,1	3,0	3,5	3,8	4,0	4,1
	Rampen in het buitenland								
VTM	2,6	2,9	4,8	3,7	2,6	4,1	4,2	4,5	3,7
VRT	1,4	1,7	3,2	2,1	2,0	2,8	3,1	3,2	2,5
RTBF	1,4	2,0	2,3	1,5	1,8	1,4	2,4	2,9	2,0
RTL-TVI	3,1	3,1	2,7	2,0	2,3	1,6	3,5	4,4	3,0
gemiddeld	2,1	2,4	3,3	2,3	2,2	2,5	3,3	3,7	2,8
	Binnenlands nieuws uit andere landen dan België								
VTM	10,4	7,0	11,2	11,8	7,5	6,8	5,2	7,6	8,3
VRT	9,2	7,2	9,1	10,4	8,8	8,6	5,3	7,0	8,1
RTBF	15,7	13,7	17,4	12,3	11,9	10,1	8,0	9,4	12,1
RTL-TVI	15,6	13,1	17,2	9,0	9,5	8,7	6,7	8,4	10,6
gemiddeld	12,7	10,2	13,7	10,9	9,4	8,5	6,3	8,1	9,8
	Europa								
VTM	1,4	2,2	0,9	1,0	1,0	0,7	1,8	1,0	1,2
VRT	3,2	2,7	1,2	1,5	1,5	1,0	2,3	1,3	1,8
RTBF	2,5	2,8	2,3	2,1	1,8	1,9	2,8	1,9	2,3
RTL-TVI	1,8	2,2	1,0	1,2	1,0	0,9	2,2	1,3	1,5
gemiddeld	2,2	2,5	1,3	1,4	1,3	1,1	2,3	1,4	1,7
	Totaal Buitenlands nieuws								
VTM	25,5	23,5	26,3	23,9	15,8	17,8	18,2	18,1	20,8
VRT	27,5	28,4	25,6	22,8	18,9	20,9	20,4	17,7	22,4
RTBF	31,9	30,5	31,5	23,3	21,1	20,5	23,7	21,6	25,6
RTL-TVI	33,0	30,5	29,5	18,3	17,5	18,2	22,1	21,0	23,6
gemiddeld	29,5	28,2	28,2	22,1	18,3	19,4	21,1	19,6	23,1

Tabel 4: Buitenlands nieuws uitgesplitst (in % van het nieuws per jaar)

Dit is ten dele het geval, al zijn er ook fluctuaties: het aandeel oorlogsberichtgeving kent in 1999 plots weer een grote stijging en ook de internationale betrekkingen krijgt in 2000 opnieuw meer aandacht dan de voorgaande vijf jaar. Bovendien valt het op dat vooral de berichtgeving over gebeurtenissen in andere landen en de berichtgeving over Europa over heel de periode gedaald is. De aandacht voor rampen in het buitenland steeg dan weer, wat betekent dat het aandeel van ‘hard’ buitenlands nieuws nog meer gedaald is dan de algemene grafiek doet vermoeden.

Het feit dat RTL-TVI vooral hoog scoort in de categorie ‘binnenlands nieuws uit andere landen’ (zij het ook, maar in mindere mate, ‘internationale betrekkingen’) bevestigt de hypothese dat de grotere aandacht voor buitenlands nieuws gedeeltelijk te wijten zou kunnen zijn aan uitwisseling met de zusterzenders in andere Europese landen. RTL-TVI besteedt gemiddeld 20% meer aandacht aan dit soort gebeurtenissen dan de Vlaamse zenders, al wordt de commerciële zender ook hier overtroffen door de RTBF, maar dat is het geval in alle buitenlandcategorieën, op ‘rampen in het buitenland’ na.

5.2.3 Overzicht

Samengevat kunnen we stellen dat er tussen 1993 en 2000 veel hard nieuws verdwenen is uit de journaals, vooral dan buitenlands nieuws. Dat geldt voor alle zenders, maar nog het meest voor VRT en RTL-TVI. Dat resulteert in Vlaanderen voor een verwatering van het verschil tussen de commerciële en de publieke zender, maar in Franstalig België voor een herstel: in Vlaanderen is het

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	Vershil
	Soft news (selectie)								
VTM	21,9	24,3	21,6	20,5	24,4	25,3	24,0	26,2	+ 4,3
VRT	15,8	18,3	14,9	16,5	19,3	19,4	22,8	22,1	+ 6,3
RTBF	16,7	17,0	26,8	24,1	17,4	18,9	17,8	14,0	- 2,7
RTL-TVI	25,0	23,7	32,6	30,2	26,4	27,4	25,7	23,6	- 1,4
gemiddeld	19,9	20,9	24,0	22,8	21,9	22,8	22,6	21,5	+1,6
	Hard News (selectie)								
VTM	42,1	38,7	40,7	36,3	30,1	28,2	29,7	33,6	- 8,5
VRT	49,4	45,7	44,1	38,9	35,8	32,8	34,0	35,0	- 14,4
RTBF	50,9	46,6	51,6	43,2	39,6	38,4	40,5	38,7	- 12,2
RTL-TVI	51,1	46,1	49,8	35,5	33,3	32,9	35,8	36,6	- 14,5
gemiddeld	48,4	44,3	46,6	38,5	34,7	33,1	35,0	36,0	- 12,4

Tabel 5: Overzichtstabel ‘soft news’ en ‘hard news’

verschil dat in 1993 bestond tussen VRT en VTM voor een groot stuk weggewerkt, terwijl in Wallonië RTBF zich sinds 1994 weer systematisch boven RTL-TVI heeft genesteld. De breuklijn commercieel-publiek wordt wat hard nieuws betreft wel wat vertroebeld door de invloed van de taalgemeenschap: de Nederlandstalige zenders brengen minder hard nieuws dan de Franstalige, maar binnen de taalgroepen scoren de publieke zenders nog steeds wel iets hoger dan de commerciële. Onze hypothesen, zowel op het vlak van de algemene daling van hard nieuws doorheen de onderzochte periode als op het vlak van de verschillen tussen Vlaamse en Franstalige openbare televisiejournaals worden dan ook in grote mate bevestigd.

Dit wordt ook bevestigd wanneer we naar het zachte nieuws kijken. Er is tussen 1993 en 2000 meer zacht nieuws in de journaals geslopen in Vlaanderen, terwijl er bij de Franstalige zenders juist minder is. De beide commerciële zenders blijven in 2000 wel de kopposities innemen, maar VRT volgt op korte afstand. RTBF houdt duidelijk vast aan een duidelijk profiel dat veel minder ‘soft news’ toelaat.

In 1993 waren de commerciële omroepen duidelijk te onderscheiden: ze brachten veel meer zacht nieuws dan de publieke omroepen, en VTM was ten opzichte van de andere zenders duidelijk geprofileerd als de zender met het minste ‘hard news’. In 2000 zijn veel van die verschillen verwaterd, en leunt VRT heel dicht aan bij VTM. De VRT beperkt zich tot het bewaren van een kleine marge met VTM op bepaalde thema’s (net iets minder criminaliteit, net wat minder verkeersongevallen). Hierdoor is het in 2000 vooral de RTBF die opvalt door haar profiel van vooral vrij weinig ‘soft news’ en net dat ietsje meer ‘hard news’ dan de anderen.

5.3 Regionaal en federaal

In de marge van bovenstaande analyse geven we nog even een vergelijking mee, gebaseerd op een andere indeling. Er wordt vaak gealludeerd op de vele cultuurverschillen tussen Vlamingen en Franstaligen. Naast de grote breuklijn commercieel-publiek, is binnen onze dataset dus te verwachten dat er een tweede breuklijn bestaat, namelijk die tussen de Nederlandstalige en de Franstalige zenders. Voor een deel is dat ook logisch: een heel aantal bevoegdheden zijn geregionaliseerd, en sommige issues die in de ene gemeenschap op de agenda staan, zijn totaal irrelevant voor de andere gemeenschap. Onze gegevens slagen weliswaar niet enkel op de politieke berichtgeving rond deze thema’s, maar issues die op de politieke agenda staan, krijgen ook daarbuiten dikwijls meer aandacht. Dus er is een zeker verschil te verwachten, en zeker dan rond die thema’s die (gedeeltelijk of geheel) regionale

Thema	VRT- VTM	RTBF- RTL-TVI	VRT- RTBF	VTM- RTL-TVI	VRT- RTL-TVI	VTM- RTBF
Regionale thema's						
Milieu	.75	.71	.43	.47	.46	.43
Cultuur	.71	.64	.03	.04	-.10	-.01
Onderwijs	.78	.85	.35	.47	.29	.48
Ruimtelijke ordening	.70	.46	.15	.23	.20	.19
Gemiddeld	.74	.67	.24	.30	.21	.27
Federale thema's						
Defensie	.92	.81	.79	.85	.87	.83
Justitie	.94	.89	.65	.61	.62	.64
Mobiliteit	.89	.51	.68	.06	.02	.60
Belastingen	.58	.64	.35	.25	.25	.18
Sociale Zekerheid	.89	.82	.24	.32	.29	.21
Landbouw	.86	.90	.71	.75	.74	.72
Gemiddeld	.78	.76	.57	.42	.47	.48
Andere of gemengde thema's						
Rampen in het buitenland	.87	.51	.53	.41	.53	.54
Staatshervorming	.91	.78	.55	.71	.72	.51
Criminaliteit	.92	.96	.78	.70	.76	.73
Verkeersongevallen	.75	.88	.71	.61	.78	.61
Politiek (over de politiek)	.90	.85	.62	.53	.49	.61
Migranten	.92	.88	.72	.69	.70	.73
Europa	.76	.79	.63	.72	.64	.81
Godsdienst	.79	.74	.27	.48	.34	.40
Economie	.70	.75	.37	.62	.53	.36
Armoede en sociale uitsluiting	.83	.71	.68	.56	.68	.52
Sex-related issues	.92	.93	.01	.01	.01	.02
Media	.63	.48	-.10	-.04	.03	-.10
Gemiddeld	.83	.77	.48	.50	.52	.48

Tabel 6: Correlaties¹¹ tussen mate van berichtgeving van zenders per thema

¹¹ We kiezen hier voor eenvoudige Pearson-correlaties, gebaseerd op tijdsreeksen per maand. In totaal zijn er dus 96 meetpunten per tijdsreeks. Meer meetpunten (bijvoorbeeld door per week te werken) levert te veel nul-waarden op voor bepaalde minder vaak voorkomende thema's. Een hoge correlatie betekent dan dat de berichtgeving over een bepaald thema op dezelfde tijdstippen stijgt of daalt voor de twee vergeleken zenders. Hoe evenwijdiger de curven, hoe hoger dus de correlatie. De hoogte van de curven kan dus sterk verschillen, en toch een hoge correlatie vertonen.

bevoegdheden zijn. Gezien de aangehaalde beperkingen, moet er echter voorzichtig omgesprongen worden met conclusies op basis van deze analyse.

We merken dat er nauwelijks een verschil is tussen de correlaties van de zenders binnen de twee taalgroepen (zie Tabel 6). Zowel bij regionale als bij federale en gemengde thema's is de correlatie tussen VRT en VTM enerzijds en tussen RTBF en RTL-TVI anderzijds nagenoeg altijd boven de .70. VRT en VTM correleren iets meer dan RTBF en RTL-TVI. Alleen het thema belastingen is de correlatie tussen VRT en VTM aan de lage kant. Rond belastingen stellen we vast dat VRT er vrij vaak over bericht op dagen dat VTM het niet doet, maar wanneer beiden erover berichten, heeft VTM er veruit het meeste tijd voor over.

Tussen RTL-TVI en RTBF zijn de uitzonderingen met een lage correlatie de thema's mobiliteit, ruimtelijke ordening en rampen in het buitenland. Vooral dit laatste is vrij verrassend, aangezien het over vrij opvallende issues gaat, waarbij je zou verwachten dat er een verschil in hoeveelheid aandacht is tussen de commerciële en de publieke zender, maar dat de momenten waarop het in het nieuws is noodzakelijk toch dezelfde moeten zijn. Binnen de groep van thema's die wij gecodeerd hebben, zitten er slechts enkele die zuiver regionaal zijn: Milieu, Onderwijs, Cultuur en Ruimtelijke Ordening. En terwijl de correlaties binnen de taalgroep nauwelijks verschillen, is er wat betreft de correlatie tussen zenders van beide taalgroepen wel een duidelijk onderscheid zichtbaar tussen zuiver regionale thema's en federale thema's. De regionale thema's geven aanleiding tot zeer lage correlaties over de grenzen van de taalgemeenschap heen, gemiddeld tussen .20 en .30, terwijl de federale thema's correlaties geven van gemiddeld tussen .45 en .60. Wat regionale thema's betreft, hebben VTM en VRT enerzijds en RTBF en RTL-TVI anderzijds grotendeels verschillende agenda's, terwijl voor federale thema's er nog grote overeenkomsten zijn. Uitzonderingen zijn de thema's belastingen en sociale zekerheid, die ook sterk verschillen tussen de taalgroepen. De grootste uitzondering is echter mobiliteit. Er is nauwelijks enige correlatie tussen de zenders over de grenzen van de gemeenschappen heen. Mobiliteit is grotendeels een federaal thema, maar wordt (ook) vaak door regionale politici belichaamd, waarbij Steve Stevaert ongetwijfeld het voorbeeld bij uitstek is.

6 Besluit

Tijdens de jaren negentig, die gekenmerkt werden door wezenlijke aanpassingen voor de openbare omroepen als gevolg van een grondig dooreengeschied medialandschap, lijken ook de keuzes van de hoofdredacteurs van de vier voornaamste nieuwsuitzendingen in België geëvolueerd te zijn.

De duur van de verschillende journaals is opvallend toegenomen, maar deze extra tijd wordt duidelijk niet besteed aan vormen van wat we 'hard nieuws' kunnen noemen. Deze categorie daalde sterk bij alle nieuwsuitzendingen, waarbij vooral het aandeel buitenlands nieuws tijdens de periode bijzonder sterk gereduceerd werd. Tegelijkertijd was er een gevoelige toename van het 'zachte nieuws', maar deze bleef beperkt tot de Vlaamse zenders.

Dit brengt ons bij de vaststelling dat de andere politieke oriëntatie in het mediabeleid en de andere invulling van het concept 'openbare omroep' aan beide kanten van de taalgrens blijkbaar zijn sporen nalaat in het televisienieuws. Vooral de RTBF profileert zich sterker met de traditionele thema's die men in een journaal van een openbare omroep zou verwachten. De RTBF is vaak het buitenbeentje in de analyses, omdat de VRT doorheen de periode veel dichter bij de commerciële zender is gaan aanleunen wat haar keuze van thema's betreft. Daarmee komt de VRT uiteindelijk vrij dicht in de buurt van RTL-TVI uit.

VTM situeert zich dan weer duidelijk aan het andere uiteinde van het spectrum met het meeste zachte nieuws. Dit betekent niet per definitie dat het nieuws van de zender 'getabloïdiseerd' is of sensatienieuws is. Ten eerste omdat onze data niet toelaten vast te stellen hoe het nieuws gebracht of 'geframed' wordt. Maar ook omdat al bij al de extra zendtijd voor zacht nieuws niet zo hoog is. Het verschil is dus niet zo heel groot. Wanneer men VTM als een sensatiezender zou beschouwen, zou van de VRT bijna hetzelfde kunnen gezegd worden. De verschillen tussen deze laatste en de Franstalige openbare zender zijn echter wel op zijn minst frappant te noemen.

Bibliografie

ANTHIERENS, J. (1993), *Tricolore tranen: Boudewijn en het augustusverdriet*, Berchem: Epo.

BILTEREYST, D. (1997), 'Television in Belgium', in COLEMAN, J.A. en ROLLET, B. (ed.), *Television in Europe (87-99)*, Exeter, Engeland: Intellect.

BILTEREYST, D. (2000), *Realiteit en fictie; tweemaal hetzelfde?*, Brussel: Koning Boudewijnstichting, 86 p.

BLUMLER, J. (1991). 'The New Television Marketplace: Imperatives, Implications, Issues' in CURRAN, J. AND GUREVITCH, M. (eds), *Mass Media and Society*, London, Edward Arnold.

BURGELMAN, J., PERCEVAL, P. (1995), 'Belgium: The Politics of Public Broadcasting' in RABOY, M. (ed.) *Public Broadcasting for the 21st Century (87-102)*, Luton: John Libbey Media.

CANNINGA, L. (1994), 'Een vergelijkende analyse van de nieuwscultuur in de buitenlandse berichtgeving op BRTN, VTM, NOS en RTL4', in VERSTRAETEN, H. , PERCEVAL, P. (eds.), *Media en Maatschappij (91-114)*, Brussel: VUBPress.

CEULEERS, J. (1999), *Uitgekeken. Mijn wonderjaren*, Antwerpen: ICARUS, 186 p.

CHRISTIANS, C.G., FERRE, J.F., FACKLER, P.M. (1993), *Good news. Social ethics and the Press*, New York/Oxford: Oxford University Press, 265 p.

COMMUNAUTE FRANCAISE (2001), *Contrat de gestion 2001-2005 entre la Communauté française Wallonie-Bruxelles et la RTBF*, Bruxelles: Communauté française.

DE SWERT, K., DANDOY, R. (2002), *Mono-agenda report agenda-setting: media (DWTC-rapport)*, Brussel: Federale Diensten voor Wetenschap, Techniek en Cultuur.

DE SWERT, K., WALGRAVE, S. (2002a), *Does news content matter ? The contribution of the news media in the making of the issues of the Vlaams Blok*. Brussels: Politeia Conference, May 3, 33 p.

DE SWERT, K., WALGRAVE, S. (2002b), 'Doet het ertoe welk nieuws er gebracht wordt? Over de invloed van de nieuwsmedia op het verkiezingssucces van het Vlaams Blok' in *Ethische Perspectieven, Nieuwsbrief van het Overlegcentrum voor Christelijke ethiek*: 122-151.

FISKE, J. (1992), 'Popularity and the Politics of Information', in Dahlgren, P., Sparks, C. (eds.), *Journalism and popular culture* (45-63), London: Sage.

FRANKLIN, B. (1997), *Newszak & news media*, London: Arnold.

GOOSSENS, C. (1998), *Radio en Televisie in Vlaanderen. Een Geschiedenis*, Leuven: Davidsfonds, 214 p.

GOYVAERTS, P. (1999), 'Pleidooi voor een slagvaardige publieke omroep' in *Samenleving en politiek*, 6, 8.

GRABE M.E., ZHOU S., BARNETT B. (2001), 'Explicating sensationalism in television news: content and the bells and whistles of form' in *Journal of Broadcasting and Electronic Media*, 45, 4: 635-655.

GRIPSRUD, J. (1992), 'The Aesthetics and Politics of Melodrama', in Dahlgren, P., Sparks, C. (eds.), *Journalism and popular culture* (113-129), London: Sage.

HACHTEN, W.A. (1998), *The troubles of journalism: a critical look at what's right and wrong with the press*, London: Lawrence Erlbaum Associates.

HAUTTEKEETE, L., PEERSMAN, W. & DEBACKERE, J. (2002) 'Politiek in de krant: bestaat het nog? Een onderzoek naar de tabloidisering van de politieke berichtgeving in vier Vlaamse dagbladen', in *Tijdschrift voor Sociologie, Themanummer Media*.

HEINDERYCKX, F. (1993), 'Television News Programmes in Western Europe: A Comparative Study' in *European Journal of Communication*, 8: 425-450.

JONGEN, F. en STEPHANY, P. (1990), *Audiovisuel, les révolutions de '89*, Brussel: CRISP, 175 p.

LANGER, J. (1992), 'Truly Awful News on Television' in Dahlgren, P., Sparks, C. (eds.), *Journalism and popular culture* (113-129) London, Sage.

LENTZEN, E. en LEGROS, M. (1995), *Les Télévisions en Communauté Française: Stratégies de groupes et approche institutionnelle* (Courrier Hebdomadaire du CRISP, nr. 1491-1492), Brussel: CRISP, 46 p.

LIPPENS, J. & VERBEKEN P. (2004), 'Het verbaast mij niks dat politici naar doping grijpen' (Humo sprak met Siegfried Bracke) in *Humo*, 20/1/2004.

LOVENS, P. (2004), 'Jean-Paul Philippot: Notre situation n'est pas critique! Réaction du patron de la RTBF aux récents résultats d'audiences de La Une' in *La Libre Belgique*, 14/4/2004.

N. (1979), *25 jaar televisie in Vlaanderen: aanpassing of transformatie van een cultuur? (Referaten Achtste Congres voor Communicatiewetenschap)*, Leuven: KUL, Centrum voor Communicatiewetenschap, 258 p.

OIKARINEN, A. (2002), 'News vs Gossips: "Does it matter if the line disappears?"', <http://www.jmk.su.se/global100/annakaisa/wwwwork/page.htm>

PEEREN, Y. (2003), 'Televisienieuws: een venster op de wereld? Een onderzoek naar buitenlands nieuws in Europese televisiejournals', in BILTEREYST, D., PEEREN, Y. (eds), *Nieuws, democratie & burgerschap: onderzoek over hedendaagse nieuwsmedia*, (111-134), Gent: Academia Press Wetenschappelijke Uitgeverij.

RIXNER, B. (1994), *Druckerschwärze kontra Hautfarbe. Zur Ausländerberichterstattung von Neue Kronen Zeitung und Der Standard anlässlich des Ausländervolksbegehrens der FPÖ*. Diplomarbeit betreut durch Prof.Dr. Peter A. Bruck, Salzburg, 170 p.

SAEYS F., COPPENS, T. (2003), 'Business of corebusiness: de opdracht van de West-Europese publieke omroepen nogmaals ter discussie' in *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap (Themanummer Televisie)*, 31:4.

SERVAES, J., TONNAER, C. (1992), *De nieuwsmarkt; vorm en inhoud van de internationale berichtgeving*, Groningen: Wolters-Noordhoff, 146 p.

SERVAES, J. (1998), 'Media en politiek', in SWYNGEDOUW, M. en MARTINIELLO, M. (eds.), *Belgische Toestanden. De lotgevallen van een kleine bi-culturele democratie* (128-135), Antwerpen: Standaard Uitgeverij.

SEVRIN, E. (1998), 'Audiovisuel Public: Espace pour le Public' in *La Revue Nouvelle*, 107, 1: 58-70.

SIMON, C. en TELLIER, D. (1997), 'Les savants dosages de Laurette Onkelinx' in *Le Soir*, 14/07/1997.

SINARDET, D. (2000a), *De relatie tussen media, politiek en publiek in de Belgische televisieberichtgeving over de andere gemeenschap*, Antwerpen: UIA, PSW-papers, 39 p.

SINARDET D. (2000b), 'Berichtgeving Vlaanderen-Wallonië: nieuws zonder grenzen? Information sans frontières?' in *Mediagids audiovisueel*, 8: 63-76.

SINARDET, D. (2003), 'Vlaamse en Franstalige stembusgang: zelfde vlag, andere lading' in *Samenleving en politiek*, 10, 6: 14-24.

SHAUGHNESSY, H. & FUENTE COBO, C. (1990), *The cultural obligations of broadcasting: national and transnational legislation concerning cultural duties of television broadcasters in Europe*, European Institute for the Media, Manchester.

SPARKS, C. (1998), 'Introduction' in *Javnost/The Public*, 5, 3: 5-10.

SPARKS, C. (2000), 'The panic over tabloid news', in C. Sparks & J. Tulloch (eds.), *Tabloid tales: global debates over media standards*, (1-40), Lanham: Rowman & Littlefield publishers.

VAN DER BORGHT, L. (1997), 'Van BRTN naar VRT' in *Mediagids Audiovisueel: Radio en televisie*, 1997: 33-46.

VAN GOMPEL, R., VAN DEN BULCK, H., BILTEREYST, D. (2002), 'Media Industries', in NEWBOLD, C., BOYD-BARNETT, O., VAN DEN BULCK, H. (eds.), *The Media Book* (162-211) London: Edward Arnold, 445 p.

VLAAMSE GEMEENSCHAP (2001), *Beheersovereenkomst tussen de VRT en de Vlaamse Gemeenschap 2002-2006*, Brussel: Vlaamse Gemeenschap.

Colofon

PSW-papers is een initiatief van de UA-faculteit PSW van de Universiteit Antwerpen. De paperreeks heeft als doel het wetenschappelijk onderzoek dat aan de UA-faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen wordt verricht, te valoriseren en aan de buitenwereld kenbaar te maken.

Redactie:

Karel VAN DEN BOSCH, coördinator
Ann CRABBÉ
Knut DE SWERT
Kristof GEERAERTS
David SCHOENMAEKERS
Dave SINARDET
Baldwin VAN GORP

Redactieadres:

PSW-papers
Universiteitsplein 1
B-2610 Antwerpen (Wilrijk)
Fax: + 32 3 820 28 82
E-mail: pswpaper@ua.ac.be

PSW-papers verschijnt viermaandelijks: in de regel telkens 3 nummers op 3 publicatiemomenten (1 april, 1 september en 1 december) waarbij naar een evenwicht wordt gestreefd in bijdragen uit de verschillende richtingen van de faculteit (Communicatiewetenschappen, Politieke Wetenschappen en Sociologie).

Algemene informatie over de faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen vindt u op de website van de faculteit: <http://www.ua.ac.be/psw/>

De papers staan met ingang van jaargang 2003 integraal op een webpagina: <http://www.ua.ac.be/psw/>, via hyperlinks 'onderzoek' en 'PSW-papers'

ISSN: 1373-0770

V.U.: Karel VAN DEN BOSCH